

1912. – 1913. - BALKANSKI RATOWI

Godine 1912. na balkanskoj sceni – jedinstvenoj po prožimanju i sučeljavanju kultura i civilizacija, hrišćanskog i islamskog vjeroučjenja, po zaoštrenosti sukoba interesa i međudržavnih razgraničenja – istorijskim usudom predodređenoj za ratove, otpočela je jedna nova vojno-politička drama. Njen siže je vojna slobodnih država Srbije, Bugarske, Grčke i Crne Gore, koje su do jeseni 1912. godine sklopile Balkanski savez, protiv Turske.

Stanje u Turskoj, koja je porobljene balkanske narode podvrgla svakovrsnim diskriminacijama i represalijama, pri moralo ih je da združenim snagama pregnu da oslobode svoje sunarodnike. Otomanski režim, anahron u biti i nespreman za ustupke i reforme, podsticao je na bune i ustanke obespravljene narode pod njegovom upravom.

Destabilizujući tako Balkan, Turska je produkovala i stalnu opasnost od intervencije velikih sila, čije imperijalističke težnje (potkraj XIX i početkom XX stoljeća) ugrožavahu kako njiju, tako istovremeno i ostale balkanske države.

Poslije austro-ugarske aneksije Bosne i Hercegovine (23. IX 1908.), postepeno jača ideja o savezu balkanskih država. Knjaz Nikola je pokušao da nagovori Srbiju da se zajedničkim snagama protivstave aneksiji, koja je izazvala golem revolt u Crnoj Gori, ali je na njegovu inicijativu Vlada Srbije odgovorila: "Aneksijom nijesu povrijeđeni interesi Kraljevine Srbije".

Ipak, iskazanu težnju za vaspostavljanjem šire unije podstiču sile Trojnog sporazuma Rusija, Francuska i Engleska.

Iznenadni italijanski pohod na turske posjede u Africi – Tripolis i Kirenaiku (1911), stvorio je pogodan međunarodni politički ambijent za stvaranje koalicije.

Ostvaren je ugovor o prijateljstvu i savezu između Srbije i Bugarske (13. III 1912.), Bugarske i Grčke (29. V 1912.). Po prvom ugovoru Srbija i Bugarska garantovale su jedna drugoj

Vudvil Katon:
Crnogorci
u svojim
orlovskim
gnijezdima

nezavisnost i nepovredivost državne teritorije (član I). Tajnim aneksom tog ugovora definisano je i pitanje podjele Turskog carstva poslije njegovog sloma na Balkanu. Srbija priznaje Bugarskoj pravo na oblast istočno od Rodopa i rijeke Strume, a Bugarska Srbiji na teritoriju sjeverno i zapadno od Sar planine. Što se tiče Makedonije, ako ne bude moguće da se uspostavi kao autonomna cjelina, saveznici će je podijeliti između sebe. Svi sporovi u tumačenju ugovora imaju se riješiti arbitražom ruskog cara (čl. III-IV).

U julu 1912. zaključen je sporazum između Bugarske i Crne Gore, a 27. IX 1912. (u Lozani-Svajcarska) potpisan je ugovor između Crne Gore i Srbije. U ugovoru stoji i napomena: "Što koja zemlja oslobodi od Turaka to joj pripada".

Posebним vojnim konvencijama precizirana je vojna saradnja balkanskih država, date su obaveze koliko koja mora izvesti vojske na bojno polje i u kom će pravcu pojedine trupe dejstvovati.